

FRIDTJOF NANSENS INSTITUTT
FRIDTJOF NANSEN INSTITUTE

Norges ansvar ved introduksjon av fremmede arter i bistandssammenheng

Ole Kristian Fauchald, Fridtjof Nansens Institutt

Temamøte om tilapia-oppdrett i Afrika – en potensiell industri, eller bare en bistandsdrevet drøm?, Oslo 27. september 2017

Juridisk ansvar

- Skille mellom folkerettslig og nasjonalrettslig ansvar
  - Folkerettslig: Det ansvaret Norge som stat har for å overholde folkerettslige traktat- og sedvanerettsforpliktelser
  - Nasjonalrettslig: De rettslige plikter myndighetene har under lovgivningen for myndighetsutøvelse og andre handlinger
  - Norske handlinger i utlandet innebærer et hovedfokus på det folkerettslige
- Uklar grense mellom folkerettslig og politisk ansvar
  - Viktig ikke å glemme politisk og moralsk ansvar

Forutsetninger

- Bistandsmidler fra Norge benyttes til å støtte prosjekter som er ønsket lokalt og godkjent av nasjonale myndigheter i mottakerlandet
- Norske myndigheter og organisasjoner har en sentral rolle i og kontroll med gjennomføringen av prosjektene
- Prosjektene har uønskede negative konsekvenser for biologisk mangfold på grunn av utilsiktede frislipp av fisk fra oppdrettsanleggene

Hvilke folkerettslige plikter har Norge mht spredning av fremmede arter?

- CBD art. 8(h): “Each Contracting Party shall, as far as possible and as appropriate: ... Prevent the introduction of, control or eradicate those alien species which threaten ecosystems, habitats or species”
- CBD art. 14.1(c): “Each Contracting Party, as far as possible and as appropriate, shall: ... Promote, on the basis of reciprocity, notification, exchange of information and consultation on activities under their jurisdiction or control which are likely to significantly affect adversely the biological diversity of other States ..., by encouraging the conclusion of bilateral, regional or multilateral arrangements, as appropriate”

Ekstraterritorialitet

- Art. 4:

Subject to the rights of other States, and except as otherwise expressly provided in this Convention, the provisions of this Convention apply, in relation to each Contracting Party:

- a. In the case of components of biological diversity, in areas within the limits of its national jurisdiction; and
- b. In the case of processes and activities, regardless of where their effects occur, carried out under its jurisdiction or control, within the area of its national jurisdiction or beyond the limits of national jurisdiction.

Men, også forpliktet til å ...

- fasilitere tilgang til genressurser (art. 15) og bioteknologi basert på disse (art. 19)
- fasilitere tilgang til og overføre teknologi (art. 16)
- bidra med økonomisk støtte til å realisere utviklingslands planer og program for å oppfylle forpliktelsene under CBD (art. 20)
- Art. 20.4: “The extent to which developing country Parties will effectively implement their commitments under this Convention will depend on the effective implementation by developed country Parties of their commitments under this Convention related to financial resources and transfer of technology and will take fully into account the fact that economic and social development and eradication of poverty are the first and overriding priorities of the developing country Parties.”

COP Decision VII/13 (2004)

7. *Notes* that specific gaps in the international regulatory frameworks at global, regional and national levels persist, ... with regard to the following potential pathways:

(a) The use of non-native organisms in aquaculture and the restocking of marine and inland water systems for commercial and recreational fisheries taking into account contributions of national codes, and voluntary international efforts ...;

(g) Intentional introduction of invasive alien species through international assistance programmes, including conservation and development projects and other activities; ...

(i) Introduction of alien species through aquaculture escapes

COP Decision VIII/27 (2006)

24. *Invites* Parties and other Governments to promote aquaculture of native species with the aim to avoid accidental introduction of alien species and their parasites;

44. *Urges* Parties ... to consider, through collaboration with biosecurity, biodiversity and aid organizations, national controls or codes of practice to address invasive alien species in development assistance efforts;

57. *Urges* Parties ... to take measures as appropriate and consistent with their national and international obligations... to control movements of animals used for *ex situ* breeding, including controlling the movements of fish between water bodies and drainage basins ...;

COP Decision IX/4 (2008)

18. *Encourages* Parties ... to consider, and where necessary, to put in place mechanisms to manage pathways, for potential invasive alien species, especially in inland water... ecosystems, including ... aquaculture ... bearing in mind national capacities ...

21. *Noting* the need for guidance for other pathways of invasive alien species such as ... development aid projects, invites relevant organizations including ... development assistance agencies to develop and apply criteria to evaluate invasive alien species risks,

27. *Invites* Parties... to support awareness-raising programmes at all levels for decision-makers and practitioners in the freshwater... environment sectors, in particular in ... aquaculture ... sectors that are potential pathways of biological invasions;

The 1997 UN Convention on International Watercourses

Article 22: “Watercourse States shall take all measures necessary to prevent the introduction of species, alien or new, into an international watercourse which may have effects detrimental to the ecosystem of the watercourse resulting in significant harm to other watercourse States.”

Verdensbanken, OECD

- Verdensbanken: Policies and procedures regarding
  - Miljøkonsekvensutredning
  - Konsultasjoner
  - Miljø- og habitatvern
- OECD
  - Retningslinjer for multinasjonale selskaper: Bruke nasjonale (beste) standarder uavhengig av nasjonale standarder i vertslandet

Doble standarder?

- Samme standarder internasjonalt som nasjonalt?
- Naturmangfoldloven
  - «Fremmed organisme»: en organisme som ikke hører til noen art eller bestand som forekommer naturlig på stedet (§ 3(e))
  - Aktsomhetsnormen: «Den som er ansvarlig for utsetting av levende eller levedyktige organismer i miljøet, skal opptre aktsomt, og så langt som mulig søke å hindre at utsettingen får uheldige følger for det biologiske mangfold. Utføres en utsetting i henhold til en tillatelse av offentlig myndighet, anses aktsomhetsplikten oppfylt dersom forutsetningene for tillatelsen fremdeles er til stede.» (§ 28)
  - Tillatelse: «søknaden om tillatelse klarlegge de virkninger som utsettingen kan ha for det biologiske mangfold» og tillatelse skal ikke gis «hvis det er grunn til å anta at innførselen vil medføre vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold.»

Doble standarder?

- Akvakulturloven

- Krav om miljømessig forsvarlighet for tillatelse og drift (§§ 6 og 10)
- Krav om gjenfangst og fjerning (§§ 13 og 13a)
- Akvakulturdriftsforskriften: «Det er forbudt å drive akvakultur med arter som ikke forekommer naturlig i området» (§ 5)

- Lakse- og innlandsfiskeleven

- Krav om tillatelse for kultiveringstiltak (§ 10)
- Utsettingsforskrift: «Det kan gis tillatelse til utsetting av stedegen stamme for kultiveringsformål. Som stedegen stamme regnes fisk eller andre ferskvannsorganismer som har sitt opphav fra den opprinnelige, lokale bestanden. Det kan også gis tillatelse til utsetting av innlandsfisk fra samme kultiveringszone.» (§ 2)

Konklusjoner

- Utsetting uten samtykke fra lokale myndigheter
  - I strid med nasjonal rett
  - Ikke krav om eksplisitt samtykke
- Kan Norge basere seg på samtykke fra myndighetene? Mulige momenter:
  - Skille mellom situasjoner der det finnes / ikke finnes relevant regelverk (må det evt. stilles krav til regelverket – tilsvarende beskyttelsesnivå som i Norge?)
  - Fagkompetanse til beslutningsorgan
  - Beslutningsgrunnlaget (konsekvensutredning)
- Er Norge ansvarlig for NGOer? Lokale aktører?
- Situasjoner med utilsiktet utsetting/rømning
- Prosjekter kanalisert gjennom IGOer

